

15.02.18

לכבוד

היועץ המשפטי לממשלה

ד"ר אביחי מנדלבלט

הנדון: בקשה לבדיקה דחופה - כשל מבני בחוק מועצת הצמחים (ייצור ושיווק), תשל"ג-1973 (להלן: "החוק")

מכובדי,

בהמשך לדיונים הרבים אשר התקיימו בנושא הנדון, ובעקבות הצעת חוק מועצת הצמחים (ייצור ושיווק) (תיקון מס' 10), התשע"ד-2014, (להלן: "התיקון לחוק"), האמורה לעלות בוועדת כלכלה ביום שני ה-19.2.18, הצעה אשר ללא ספק רק תחמיר את הבעיות המהותיות הקיימות כבר כיום בהתנהלותה של מועצת הצמחים (להלן: "המועצה"), רואה אני לנכון לשלוח פנייה זו:

1. מועצת הצמחים הוקמה בשנת 1973 כאשר בחוק הוגדרו 6 מטרות (סעיף 11 לחוק-פרק שלישי-תפקידי המועצה), בינן:

• **להבטיח מחיר הוגן למגדלים.**

• **לנקוט אמצעים להקטנת הוצאות הייצור והשיווק.**

• **להבטיח הספקה סדירה של צמחים ובמחירים נאותים לאוכלוסייה.**

2. למרות שבחוק מצוינות בבירור מטרות אלו, במשך כל תקופת חיי המועצה, היא מעולם לא ממשה מטרות אלו, ולא רק זאת, אלא שהיא מתנהלת בצורה היוצרת כשלים הפוגעים קשות ביכולת מימוש המטרות שלה גם אם תרצה, וכיוצא בזאת פוגעת גם בחקלאים אותם היא אמורה לייצג.

3. אין ספק כי במטרות המועצה רשום בירור כי עליה לדאוג להבטחת מחיר הוגן, הן למגדלים, והן לאוכלוסייה. מדובר חד וחלק על דאגה לרווחת החקלאים ודאגה לנושא יוקר המחייה. אולם מאז שהוקמה המועצה, המחירים לחקלאים פחתו, עד כדי סגירת משקים, והמחירים לצרכן האמירו במאות אחוזים. כאשר לאורך כל תקופת חייה המועצה מתעלמת בבוטות מכלל הליכים אלו, ובכך לא מקיימת ולו פעם אחת את מטרותיה בחוק.

4. התעלמות זו יכולה להיות מוסברת באמצעות הבהרת אחד הכשלים המהותיים בפעולת המועצה, אשר מושרש עמוק בבסיס אופי פעילותה, ומצוי בכל הנוגע לדרך מימונה וגביית ההיטלים. גביית ההיטלים (מכוח תקנות מועצת הצמחים (ייצור ושיווק) (היטלים), התשס"ז-2007), נעשית לפי שיטות חישוב שונות לגידולי ירקות (עגבניות, מלפפונים וכו') והדרים (לימון, אשכולית, קלמנטינה וכו') ולגידולי פירות (תפוחים, בננות, אגסים וכו').

• שיטת החישוב של ירקות והדרים היא לפי טון שנמכר ומי שגובה את הכספים ומעביר אותם למועצה הם הסיטונאים/משווקים.

• שיטת החישוב של הפירות היא לפי דונמים של גידול, והכספים משולמים למועצה ישירות מהמגדלים.

5. על ידי השימוש בשיטות אלו נחשף בפנינו כשל יסוד מהותי ומרכזי בהתנהלות מועצת הצמחים, הגורם לניגוד אינטרסים מובנה בפעילותה.

6. מימונה העיקרי של המועצה מגיע מהכספים אשר מועברים לה מהחלק השייך לירקות וההדרים לפי טון מכירה. מדובר על מימון שמגיע ישירות למועצת הצמחים **מהסיטונאים ולא מהמגדלים**, אשר אותם היא אמורה לייצג למול אותם סיטונאים. כיום הרשתות הגדולות מתפקדות כולן כקמעונאי וכסיטונאי. כך שנוצר מצב שאותו קמעונאי אשר אחראי על מכירה ביוקר לצרכן וקנייה בעושר מהמגדלים, הוא גם אותו סיטונאי אשר גובה ומעביר את הכספים שבזכותם מתנהלת מועצת הצמחים. אותה מועצה שאמורה בעצם להגן (סעיף 11 לחוק כפי שניתן לראות לעיל) על החקלאי מעושר ועל הצרכן מיוקר המחייה, בעצם מקבלת את הכספים לפעילותה דרך הגורמים לכך.

7. מונופול הרשתות הגדולות הפועלות הן כסיטונאיות והן כקמעונאיות, לא רק שאחראי על גבייה והעברת הכספים לפעילותה של המועצה כפי שניתן לראות בסעיף לעיל אלא גם יוצר שוק סגור בו החקלאי מחויב למכור את תוצרתו לאחת החברות הללו אחרת אין לו זכות קיום. מדובר על מספר מצומצם של חברות, ומכיוון שהן כולן שייכות לרשת קמעונאית כזו או אחרת, הן משתמשות בכוח הריכוזיות שנוצר על מנת להוריד את מחירי הסחורה, ע"י שימוש בשיטות פסולות ומוכרות לכלל ציבור החקלאים, כגון: הורדת סיווג תוצרת באופן שרירותי במעמד המכירה, חיוב שימוש בארגזים אחידים לטובת הגדלת רווח ו"נעילת" החקלאי לסיטונאי/קמעונאי אחד, "ניפוח הזמנה" לצורך מיקוח בהגעת סחורת החקלאי, ועוד. כאשר כלל התנהלות פוגענית זו, מחזקת עצמה לאור העובדה כי מדובר על תוצרת מתכלה, עובדה אשר מלכתחילה מחלישה משמעותית את כוח המיקוח של החקלאים מחד, ומאפשרת לאותן חברות לייצר פער בשוק, בין ההיצע לביקוש באופן מלאכותי מאידך. דבר זה גורם לכך שתוצרתו של החקלאי לרוב נמכרת ברווח זעיר ולעיתים אף בהפסד, בעוד מהצד השני הצרכן משלם מחירים גבוהים המגיעים אף למאות אחוזים ממחיר קנייתה. כל זאת למרות שמכוח **סעיף 29 לחוק מועצת הצמחים**, המועצה היא המוסמכת לקבוע את הסדרת השיווק של התוצרת החקלאית וכן לתת הוראות בדבר דרכי הניהול של שווקים סיטונאים של צמחים ואופן הפיקוח עליהם. כלומר יש למועצת הצמחים מעבר לתפקידה בחוק להבטיח מחיר הוגן למגדלים ולהבטיח מחירים נאותים לצרכנים, גם את היכולת לקבוע ולפקח על הסיטונאי שהוא מתנהל לפי פרמטרים אלו. במידה ולא, היא אף יכולה לבקש לפנות לממונה במשרד החקלאות בבקשה לבטל את רישיון הסיטונאי שלו. אך שוב כפי שנכתב לעיל **כאשר אותו גוף שאמון על הביקורת מקבל את הכספים לפעילותו מהגוף המבוקר יש כאן ניגוד אינטרסים מובנה**.

8. ישנם פגמים רבים בכל הנוגע לשמירה על זכויות החקלאים בכל הנוגע לתיקון החוק המוצע, אשר עולה לוועדת הכלכלה ביום 19.2.18, אולם אין ספק כי ללא תיקון הכשל העיקרי המובנה בחוק מועצת הצמחים, כשל אשר באופן מבני יוצר מצב בו הגופים אשר אמורים להיות מבוקרים ע"י המועצה בחוק, אחראים להעברת כספי פעילות המועצה, לא תוכל המועצה לפעול באופן הראוי הן מבחינת הפעלת סמכויותיה בחוק, הן מבחינת נראות ציבורית, והן מבחינת אמון המגדלים, אשר כבר כיום מביעים את חוסר אמונם במערכת אשר לא פעלה ולו פעם אחת בהתאם למטרותיה בחוק כנגד אותם סיטונאים/גובים/ממנים, כפי שהוצגו במסמך זה.



9. מכל האמור לעיל, ברור כי ללא שינוי חוק מועצת הצמחים, התיקון לחוק המוצע הינו לא ראוי, ולכן שלחנו את הסתייגותנו, הכוללת הצעה לתיקון הכשל החוקי בסעיפים הרלוונטיים לחוק מועצת הצמחים (מצ"ב הסתייגותנו), הן לוועדת כלכלה ולגורמים הרלוונטיים במשרד החקלאות, וכעת אנו פונים גם לכבודו, על מנת לעצור את השרשת הליך קלוקל זה בתיקון הנוכחי, דבר אשר במידה ולא יקרה, ללא ספק יגרום לקושי גדול יותר בתיקון המעוות בעתיד, וימשיך לגרום נזקים בלתי הפיכים לענף החקלאות ולחקלאים.

בברכה,
אמיר שניידר,
יועמ"ש התאחדות האיכרים בישראל

העתקים:

שר החקלאות ופיתוח הכפר – ח"כ אורי אריאל
יו"ר ועדת הכלכלה – ח"כ איתן כבל
מנכ"ל משרד החקלאות ופיתוח הכפר – מר שלמה בן אליהו
חברי ועדת הכלכלה
ח"כ שרן השכל
נשיא התאחדות האיכרים – מר דובי אמיתי
יו"ר מועצת הצמחים – מר אורי צוק בר
מנכ"ל מועצת הצמחים – מר צבי אלון
היועץ המשפטי לכנסת- עו"ד אייל ינון

הסתיוגות להצעת חוק מועצת הצמחים (ייצור ושיווק)(תיקון מספר 10) התשע"ד -

2014

- היטלים
1. בסעיף 36(א)(1), ברישא הסעיף, תבוטל האפשרות להטיל היטלים על משווקים מורשים או יצואנים, והסעיף ישונה בהתאם, " להטיל היטלים על מגדלים, ויכול שההיטל יהיה כללי למספר ענפים..."
 2. בסעיף 36(א)(2), לאחר "לקבוע מועדים ודרכים לתשלום ההיטלים" יבוא:
"ובלבד שהיטלים ייגבו ישירות מהמגדלים":
-

דברי הסבר

לנוכח טענות שנשמעו בקרב החקלאים, לפיהן מנגנון גביית ההיטלים בחלק מהגידולים, מעמיד את מועצת הצמחים בחשש לניגוד עניינים, מאחר שהוא יוצר תלות כלכלית של המועצה הני"ל בגורמים "מתווכים", מוצע לאסור על המועצה לגבות היטלים באמצעות "מתווכים" אלא ישירות מציבור המגדלים, אשר על שמירת זכויותיו אמונה המועצה אל מול כל שאר הגופים.